

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1686

av Lise Nordin och Carl Schlyter (MP)

Sänkta riksdagsarvoden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur riksdagsledamöternas arvoden kan låsas till 100 procent av ett prisbasbelopp per månad.
2. Riksdagen tillkännager för riksdagsstyrelsen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa extraarvoden till riksdagens ledamöter för olika uppdrag inom riksdagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en lagstiftning för att begränsa möjligheten till återval som riksdagsledamot.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en handlingsplan för att öka antalet förtroendevalda och stärka fritidspolitikernas roll.

Inledning

Det är ett tungt ansvar som åvilar oss valda företrädare för svenska folket. Vi förväntas representera ett land av människor med olika viljor, åsikter och intressen. Vi avkrävs att förstå och känna empati för andra människors öden. Vi måste se vilka konsekvenserna blir av de beslut vi fattar.

Det som i den allmänna debatten ofta kallas för politikerförakt har ofta sitt ursprung i våra brister på detta område. När folkets valda företrädare inte kan förstå förutsättningarna för människor som lever under andra villkor än de som gäller i politikens finrum, förlorar många människor sin tilltro till oss och vår förmåga att hantera deras problem.

Ett tungt ansvar blir inte lättare för att systemet har brister som vidgar klyftan mellan oss som är valda och de som har valt oss. Den här motionen syftar till att komma åt några av dessa brister. Förslagen i motionen har lagts fram tidigare i riksdagen och avslagits. Som motivering hänvisas till att en särskild utredare på riksdagsstyrelsens uppdrag genomfört en samlad översyn av regelverket (2013/14:URF1) och inte lämnat några förslag på hur riksdagsledamöternas arvode ska fastställas. Vi anser inte att det är ett svar på de förslag vi lyfter här.

Sänkta riksdagsarvoden

Få väljer frivilligt att ge avkall på en hög ekonomisk standard. Det är självklart att risken är stor att man med höga arvoden i riksdagen lockas att sitta allt längre och att man jämför sig alltmer med en mindre grupp högavlönade i samhället i stället för med låg- och medelinkomsttagare (som utgör den stora majoriteten av dem som valt en till detta uppdrag). Detta bekräftas i att riksdagens ledamöter ofta berättigar sina höga arvoden genom att peka på andra högavlönade grupper i samhället. Den logiska jämförelsen är givetvis inte högavlönade grupper emellan utan en jämförelse mellan valda och den genomsnittliga väljaren. Att, såsom sker, använda chefslöner i näringslivet som riktmärke samt för att legitimera egna arvodeshöjningar skapar i sig en klyfta mellan merparten av väljarna och oss som fått förtroendet att representera.

Det finns de som hävdar att det behövs ett högt ledamotsarvode i riksdagen för att man ska locka kompetenta personer till politiken. Förutom att sådana uttalanden andas en ganska föraktfull inställning till oss som valt att engagera oss och våra skäl att göra så, vill vi på sakliga grunder kraftigt ifrågasätta det. År 1991 hade riksdagsledamöter ett årsarvode på 259 500 kronor. I skrivande stund får vi ett årsarvode på 732 000 kronor. Argumentet att ett högt arvode ger bättre kompetens bör med logisk konsekvens medföra att dagens riksdagsledamöter, med hänsyn till inflationen, är dubbelt så kompetenta som de vi hade i början av 1990-talet. Vi betvivlar starkt att så är fallet.

Den oundvikliga konsekvensen av vårt resonemang är att ledamöternas arvoden omgående bör sänkas. För att ge tydlighet om vilka villkor som gäller och för att undvika dagens återkommande debatter om vad som är ett motiverat arvode föreslår vi att riksdagsarvodet knyts mot ett prisbasbelopp. Prisbasbeloppet enligt socialförsäkringsbalken har för år 2015 beräknats till 44 500 kronor per månad. Det innebär en sänkning av riksdagsarvodet med 16 500 kronor per månad.

Utöver skälen att minska klyftorna mellan de förtroendevalda och väljarna är en sådan sänkning också ekonomiskt intressant. Ett enkelt överslag ger vid handen att statskassan skulle förstärkas med närmare 70 miljoner kronor årligen.

Avskaffade extraarvoden

Att väljas till riksdagen innebär ett stort förtroende och ett viktigt uppdrag. Detta är en sanning oavsett hur riksdagen väljer att organisera sitt inre liv. Ändå uppstår vissa riksdagsledamöter extraarvoden för uppgifter som ingår i det som man som riksdagsledamot kan komma att åta sig. Det gäller till exempel mötesarvoden för möten med riksdagens EU-nämnd och extraarvoden för arbeten i utskottens presidier eller för att sitta i riksdagsstyrelsen. Det är inte lämpligt att riksdagen på detta sätt utpekar vissa riksdagsuppdrag som mer ansvarsfulla än andra. Alla vi som sitter i riksdagen har ett gemensamt ansvar för riksdagens arbete och det demokratiska systemet, och bör därför uppbära samma arvode. I t ex EU-parlamentet utgår inga extra arvoden till utskottsordförande eller talmän, och det anser vi vara en rimlig princip. Samtliga extraarvoden för uppgifter inom riksdagsuppdraget bör därför avskaffas.

Inför rotationsprincip

I allt högre grad har man i Sverige och Europa kommit att betrakta politiken som ett yrke snarare än ett uppdrag. När politiken missuppfattas som ett yrke omöjliggör man inte bara för unga människor att få politiska uppdrag med någon särskild tyngd utan också för många andra grupper. Dagens system verkar utestängande gentemot den som vill ägna en liten del av sitt liv åt politik.

Verkligt omöjligt blir det för den som först på sin pensionsdag finner tid och möjlighet att engagera sig politiskt. Att med en start vid 65 års ålder bygga upp ett förtroende internt i ett parti starkt nog för att nå ett betydelsefullt politiskt uppdrag och sedan på det uppdraget nå någon form av verkligt inflytande över arbetet är nog i det närmaste omöjligt.

När politiken blir till ett yrke blir dess utövare beroende av sina partiers välvilja. Har man ingen civil karriär att falla tillbaka på, har man heller inga möjligheter i ett läge där man inte längre är omtyckt eller välkommen i partiet. Så formas en riksdag av ledamöter som varken vågar eller kan ta strid mot sitt eget parti.

Riksdagen ska vara en plats där allas erfarenheter får höras, där det finns människor som vet hur det är att vara ung och hur det är att vara fattigpensionär, som kan beskriva svårigheterna med företagande för att man själv gett sig på dem och som kan förklara tillvaron som arbetslös för att de själv suttit där. För att åstadkomma detta borde en lagstadgad rotationsprincip införas. Ingen ska kunna omväljas till riksdagsledamot fler än två gånger i följd. Det ger att man som mest kan sitta i riksdagen i tolv år i följd. Detta ger fortsatta möjligheter till politiskt engagemang och uppdrag samtidigt som det garanterar att plats lämnas för fler i politiken.

Uppvärdera fritidspolitikerns roll

Medan fler folkvalda har blivit heltidssysselsatta av politik så har vi fått allt färre fritidspolitiker. Demokratipolitiken har länge haft som mål att fler människor ska vara involverade i politiken, uttryckt som att fler borde vara förtroendevalda. Det är ett klokt mål. Demokratins fundament är allas likvärdiga möjlighet till deltagande i den gemensamma beslutsprocessen. I praktiken finns flera hinder gentemot denna princip. I olika forum väger vår röst olika, samtidigt som det lätt uppstår en klyfta mellan väljarna och dem som väljs till olika uppdrag. Av särskild betydelse för att överbygga denna klyfta är fritidspolitikern och dennes roll. Det är bland annat mot denna bakgrund som ett av målen för den statliga demokratipolitiken är just detta, att få fler förtroendevalda. Att detta mål inte nåtts skulle kunna bero på att fritidspolitiker lätt hamnar i underläge visavi heltidspolitiker med betydligt bättre möjlighet att studera frågor och bakgrund och tjänstemän som trots att de inte är valda till något uppdrag har stora möjligheter att påverka beslut som fattas. Kommuner har därför valt att minska antalet förtroendevalda, bland annat genom sammanslagningar och avskaffande av nämndstrukturer. Regeringen borde återkomma till riksdagen med en handlingsplan för hur antalet fritidspolitiker skulle kunna öka och fritidspolitikerns roll stärkas.

Lise Nordin (MP)

Carl Schlyter (MP)